

Zadeva C-347/21**Predlog za sprejetje predhodne odločbe****Datum vložitve:**

4. junij 2021

Predložitveno sodišče:

Spetsializiran nakazatelen sad (Bolgarija)

Datum predložitvene odločbe:

3. junij 2021

Obtoženec:

DD

Drugi udeleženci postopka:

Spetsializirana prokuratura

SKLEP

[...] (ni prevedeno)

- 1 Predložitveno sodišče ima težave pri presoji, kakšna je natančna vsebina sodbe z dne 13. februarja 2020 v zadevi C-688/18, ECLI:EU:C:2020:94, kar zadeva postopek za odpravo napake, ki je nastala zaradi kršitve pravice obtoženca do osebne navzočnosti na sojenju v kazenskem postopku, in zlasti vprašanja, ali je treba v navzočnosti obtoženca opraviti dodatne ali ponovne preiskovalne ukrepe. Poleg tega [sodišče ni prepričano], ali se ta pravna rešitev uporablja tudi v primeru kršitve pravice obtoženca do obrambe po odvetniku.

Zato je treba Sodišče Evropske unije zaprositi za sprejetje predhodne odločbe.

Dejansko stanje

- 2 Zoper osebo DD je bila vložena obtožnica, ker naj bi bila skupaj s štirimi drugimi osebami članica hudodelske združbe, katere cilj naj bi bila obogatitev z nezakonitim tihotapljenjem državljanov tretjih držav (Bangladeša in Iraka) v Bolgarijo, nezakonito pomočjo pri vstopu ter sprejemanjem in plačevanjem podkupnine v zvezi s tem, pri čemer naj bi v tej združbi sodelovale uradne osebe,

ker naj bi bili trije obtoženci, med njimi oseba DD, uslužbenci „Graniczna politsia“ (mejna policija) na letališču v Sofiji; pri tem naj bi šlo za kaznivo dejanje na podlagi člena 321(3), točka 2, v povezavi z odstavkom 2 Nakazatelen kodeks (kazenski zakonik, v nadaljevanju: NK). Poleg tega se je osebi DD očitalo, da je, da bi si pridobila premoženjsko korist, konkretnima osebama – MM in RB – pomagala pri nedovoljenem vstopu; pri tem naj bi šlo za kaznivo dejanje na podlagi člena 281(2) NK.

- 3 Naroka dne 15. oktobra 2020 sta se udeležila obtoženec DD in njegov zagovornik, odvetnik VV. Zaslišane so bile nekatere priče, med njimi priča št. 263 s tajno identiteto. Odvetnik VV je imel možnost zaslišati to pričo. Zaradi pomanjkanja časa je bilo njeno zaslišanje preloženo na drug datum – 30. november 2020.
- 4 27. novembra 2020 je prispel predlog odvetnika VV za preložitev, v katerem je navedel, da še ni okrevale po okužbi s koronavirusom.
- 5 Obtoženec DD je na naroku z dne 30. novembra 2020 predlagal, naj se sojenje zaradi nenavzočnosti njegovega odvetnika preloži. Sodišče je kljub temu začelo narok in nadaljevalo zaslišanje priče št. 263.

Priznalo je, da so s tem kršene pravice obtoženca DD do zastopanja po odvetniku; poleg tega naj bi bila kršena pravica odvetnika VV do navzočnosti in sodelovanja na sojenju. Ne glede na to je sodišče odločilo, da je treba nadaljevati zaslišanje zadevne priče tako, da se njeno zaslišanje omogoči drugim udeležencem. Hkrati je pojasnilo, da bo priča vabljen na naslednji narok, da jo bo lahko zaslišal odvetnik VV. Sodišče je zastopalo stališče, da bo s tem odpravilo škodljivi učinek izvedbe zaslišanja dne 30. novembra 2020 v nenavzočnosti odvetnika VV. Sklicevalo se je na sodbo Sodišča Evropske unije v zadevi C-688/18.

Zaslišanje priče št. 263 se je nadaljevalo, pri čemer so navzoči udeleženci postavili svoja vprašanja. Prepis zapisnika je bil poslan odvetniku VV. Naslednji narok je bil določen za 18. december 2020.

- 6 Odvetnik VV je 4. decembra 2020 predložil kopijo zdravniškega potrdila, ki je potrjevalo, da ni bil zmožen priti na narok, ki je bil 30. novembra 2020.
- 7 Odvetnik VV je 10. decembra 2020 predložil dokument, ki je potrjeval, da je za koronavirusom zbolel obtoženec DD. Zaprošil je za preložitev.

Odvetnik [VV] je 15. decembra 2020 predložil dokument, ki je potrjeval, da ima dodatne zdravstvene težave, in dodaten dokument o bolezni obtoženca DD. Zaprošil je za preložitev.

- 8 Kljub temu je bil narok z dne 18. decembra 2020 opravljen. Sodišče je ponovno opozorilo, da je treba pričo YAR, ki je prišla na narok, zaslišati, odvetniku VV in obtožencu DD pa se bo omogočilo, da jo zaslišita na naslednjem naroku. Ponovno se je sklicevalo na sodbo Sodišča v zadevi C-688/18.

Drugi odvetniki so se s to odločitvijo sodišča seznanili zelo kritično.

Priča YAR je bila zaslišana. Obtožencu DD in odvetniku VV sta bila poslana prepisa zapisnika.

- 9 Naslednji narok je bil opravljen 11. januarja 2021. Udeležila sta se ga obtoženec DD in odvetnik VV.

Odvetnik VV je kritiziral odločitev sodišča, da se naroka z dne 30. novembra 2020 in 18. decembra 2020 opravita, in je navedel, da so bile kršene pravice obrambe. Sodišče naj bi napačno razložilo pravo Unije in, konkretno, sodbo Sodišča v zadevi C-688/18. Poleg tega naj bi se ta sodba nanašala na nenavzočnost obtoženca, ne pa na nenavzočnost zagovornika. Nanašala naj bi se tudi na nacionalno ureditev, ki dopušča sojenje v nenavzočnosti obtoženca in njegovega odvetnika, medtem ko naj bi bolgarski pravni red to prepovedoval. Poleg tega naj bi zadevna direktiva določala minimalne standarde, medtem ko naj bi nacionalni standardi določali močnejša jamstva.

Sodišče je v zvezi s temi ugovori presodilo, da dejansko ni jasno, ali se pravila glede varstva pravice obtoženca do osebne navzočnosti, določena v sodbi Sodišča v zadevi C-688/18, uporabljajo tudi za odvetnika. Pojasnilo je, da sta bili pravici obtoženca DD in odvetnika VV do osebne navzočnosti pri izvedbi narokov z dne 30. novembra 2020 in 18. decembra 2020 kršeni, in zastopalo stališče, da je to kršitev mogoče odpraviti z dodatnim zaslišanjem prič. Pri tem se ni strinjalo s trditvami obrambe, da nacionalno pravo določa višjo raven varstva in da se pravo Unije zaradi tega ne uporablja.

Odločilo je, da je treba opraviti dodatno zaslihanje priče št. 263 in priče YAR v navzočnosti odvetnika VV in obtoženca DD ter da je treba nato ugotoviti, ali in v kolikšni meri je bila kršitev odpravljena.

- 10 Na naroku z dne 22. februarja 2021 sta bili zaslišani obe priči. Tako obtoženec DD kot tudi odvetnik VV sta bila osebno navzoča in sta ju lahko zaslišala.

Obtoženec DD ni postavil nobenih vprašanj, medtem ko je odvetnik VV zaslišal le pričo YAR. Izrecno je navedel, da nima vprašanj za pričo št. 263 s tajno identiteto.

Po tej izpovedbi se je nadaljevalo zaslihanje priče št. 263 tako, da so se ji prebrale njene navedbe iz predkazenskega postopka. Drugi udeleženci in sodišče so jo zaslišali, obtoženec DD in odvetnik VV pa ne. Oba sta navedla, da nimata vprašanj.

- 11 Sodišče je na tem naroku ponovno vprašalo, ali odvetnik VV meni, da je bila kršitev pravice do osebne navzočnosti (njegove navzočnosti in navzočnosti obtoženca), storjena na narokih 30. novembra 2020 in 18. decembra 2020, z izvedbo zaslihanj priče YAR in priče št. 263 odpravljena.

Odvetnik VV je vztrajal, da kršitev ni odpravljena, saj nezakonito procesno dejanje ne more imeti zakonitih posledic. Zastopal je stališče, da je mogoče uporabne dokaze izvesti le ob navzočnosti vseh udeležencev. Zato naj bi bilo mogoče to kršitev odpraviti le tako, da bi se ponovno opravilo zaslišanji priče št. 263 in priče YAR z vprašanji, ki so jima bila postavljena na narokih z dne 30. novembra 2020 in 18. decembra 2020.

12 Sodišče je navedlo, da bo glede na težavnost tega vprašanja o tem odločilo pozneje. Ker pa meni, da samo ne more priti do prepričljivega odgovora, je odločilo, da bo Sodišče Evropske unije zaprosilo za sprejetje predhodne odločbe.

13 Pravo Unije

Direktiva 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravicah do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravicah do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemom prostosti (UL 2013, L 294, str. 1) (v nadaljevanju: Direktiva 2013/48).

Direktiva (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku (UL 2016, L 65, str. 1) (v nadaljevanju: Direktiva 2016/343).

Sodba Sodišča z dne 13. februarja 2020 v zadevi C-688/18, ECLI:EU:C:2020:94.

Nacionalno pravo

14 Člen 55 Nakazatelno protsesualen kodeks (zakon o kazenskem postopku, v nadaljevanju: NPK) določa:

„Obdolžena oseba ima naslednje pravice: [...] udeležiti se kazenskega postopka [...] imeti zagovornika“.

Člen 99 NPK določa:

„Zagovornik ima naslednje pravice: [...] udeležiti se kazenskega postopka“.

Člen 271(2) NPK določa:

„Narok se preloži, če na narok ne pridejo naslednje osebe:

[...]

2. obtoženec [...]

3. zagovornik [...]

Sojenje v nenavzočnosti obtoženca je dovoljeno le, če ga ni mogoče najti ali je ob polnem poznavanju dejstev podal svojo privolitev (člen 269(3) NPK). Če se zadeva obravnava v nenavzočnosti obtoženca, je obvezna obramba po odvetniku (člen 94(1), točka 8, NPK).

Te določbe nacionalnega zakona veljajo za celoten sodni postopek in ne le za posamezen narok.

- 15 Na podlagi nacionalnega prava izvajanje dokazov (v obravnavanem primeru: zaslišanje prič) v nenavzočnosti obtoženca in njegovega odvetnika pomeni kršitev pravice obtoženca do osebne navzočnosti in do odvetnika.
- 16 Dejstvo je, da je mogoče to postopkovno napako odpraviti le, če se te priče vabijo ponovno ter se obtožencu in njegovemu odvetniku omogoči, da jih zaslišita.

Vendar nacionalno pravo ne določa izrecno, kakšna je narava tega ponovnega zaslišanja prič, zlasti, ali gre za dodatno ali ponovno zaslišanje.

Pri dodatnem zaslišanju se pomen izpovedb prič, ki so bile podane v nenavzočnosti obtoženca in njegovega zagovornika, ohrani. Razlog za to je, da so bile te izpovedbe podane na podlagi vprašanj drugih udeležencev, ki so bili navzoči. Pri ponovnem zaslišanju prič sta navzoča obtoženec in zagovornik, ki prej nista bila navzoča in ki lahko postavita svoja vprašanja. Tako lahko celovito uveljavljata njuno pravico do osebne navzočnosti in pravico do obrambe po odvetniku.

Pri ponovnem zaslišanju izpovedbe prič, ki so bile podane v nenavzočnosti obtoženca in zagovornika, izgubijo svoj pomen. Razlog za to je, da so bile izpovedbe podane v nenavzočnosti obtoženca in njegovega zagovornika. Pri ponovnem zaslišanju prič morata svoja vprašanja postaviti ne le obtoženec in zagovornik, ki prej nista bila navzoča, ampak morajo ne glede na njihovo navzočnost na predhodnem zaslišanju svoja vprašanja ponovno postaviti tudi drugi udeleženci.

- 17 Nacionalno pravo ne ureja izrecno vprašanja, ali je treba opraviti dodatno ali ponovno zaslišanje. Vendar obstajajo indici za to, da izvedba dodatnega zaslišanja povsem zadostuje.

Člen 348(3), točka 1, NPK določa:

„Kršitev postopkovnih pravil je bistvena, kadar:

1. je privedla do omejitve postopkovnih pravic udeležencev in ni bila odpravljena“.

Če se zavzame stališče, da je treba opraviti ponovno zaslišanje, prvotno zaslišanje izgubi svoj pravni pomen. Zaradi tega ga sodišče pri razsodbi ne sme upoštevati.

Zato to zaslišanje, ki nima pravnega pomena, ne privede do omejitve postopkovnih pravic udeležencev.

Če pa se zavzame stališče, da je treba opraviti dodatno zaslišanje, se pravni pomen prvega zaslišanja ohrani. To je bilo opravljeno v nenavzočnosti obtoženca in zagovornika ter je zaradi tega privedlo do omejitve njunih postopkovnih pravic. S ponovnim zaslišanjem istih prič, na katerem lahko obtoženec in njegov odvetnik zaslišita priče, je kršitev postopkovnih pravil odpravljena.

S tega vidika določba člena 348(3), točka 1, NPK v zvezi z dejanskim stanjem postopka v glavni stvari velja le za dodatno, ne pa za ponovno zaslišanje. V skladu s to določbo mora imeti ponovno zaslišanje istih prič določene značilnosti, in sicer, da se obtožencu in njegovemu odvetniku, ki na predhodnem zaslišanju nista bila navzoča, v celoti omogoči zaslišanje. Če se jima to omogoči, je predhodna kršitev odpravljena.

18 Vprašanja za predhodno odločanje

Ali je pravica do osebne navzočnosti obtoženca na podlagi člena 8(1) v povezavi s členom 10(1) in uvodno izjavo 44 Direktive 2016/343 varovana, če je bila na ločenem naroku zaslišana priča v nenavzočnosti obtoženca, obtožencu pa se je omogočilo, da to pričo zasliši na naslednjem naroku, a je izjavil, da nima vprašanj, oziroma ali je zaradi varstva pravice do osebne navzočnosti treba v celoti ponovno opraviti to zaslišanje, vključno s ponovitvijo vprašanj drugih udeležencev, ki so bili navzoči pri prvem zaslišanju?

Ali je pravica do obrambe po odvetniku na podlagi člena 3(1) v povezavi s členom 12(1) Direktive 2013/48 varovana, če sta bili na dveh ločenih narokih v nenavzočnosti odvetnika zaslišani dve priči, odvetniku pa se je omogočilo, da ti priči zasliši na naslednjem naroku, oziroma ali je zaradi varstva pravice do obrambe po odvetniku treba v celoti ponovno opraviti ti zaslišanja, vključno z vprašanji drugih udeležencev iz prvega zaslišanja, odvetniku, ki na obeh predhodnih narokih ni bil navzoč, pa omogočiti, da postavi svoja vprašanja?

Obrazložitev vprašanj

19 Prvo vprašanje:

Sodišče v sodbi v zadevi C-688/18, ECLI:EU:2020:94 v točkah 47 in 48 navaja, da ne gre za kršitev pravice obtoženca do osebne navzočnosti, če na nekem naroku sicer ni bil navzoč, nato pa se dejanja, opravljena v njegovi nenavzočnosti, ponovno opravijo v njegovi navzočnosti.

Pri tem ni jasno, kakšen pomen Sodišče pripisuje zahtevi po ponovni opravi teh dejanj. Konkretnije, ali je treba ponovno opraviti celotno zaslišanje (to bi

pomenilo, da bi udeleženci, ki so bili navzoči na predhodnem zaslišanju in ki so že postavili svoja vprašanja, zdaj ponovno postavili ista vprašanja, nato pa bi svoja vprašanja lahko postavil obtoženec, ki ni bil navzoč na predhodnem zaslišanju) oziroma ali je treba zaslišanje ponovno opraviti le glede varstva pravic nenavzočega obtoženca (to bi pomenilo, da bi se obtožencu, ki ni bil navzoč na predhodnem zaslišanju, omogočilo zaslišanje).

Sodišče po eni strani v točki 47 govori o „dodatnem zaslišanju priče“ („further examination“, „l’audition supplémentaire“), kar je indic za to, da predhodno zaslišanje ostane veljavno.

Po drugi strani pa v točki 48 govori o „ponovni opravi“ („has had repeated ... the steps“, „la réitération“), kar je indic za to, da predhodno zaslišanje ni več veljavno.

Poleg tega Sodišče v izreku navaja: „ponovno opravilo, med drugim z dodatnim zaslišanjem priče [...]“ („to repeat those steps, in particular by conducting a further examination“, „a réitérer lesdits actes, notamment en procédant à l’audition supplémentaire“). To pomeni, da Sodišče ponovno opravo povsem nedvoumno povezuje z dodatnim zaslišanjem. Kljub temu še vedno ni jasno, kakšen pomen Sodišče pripisuje uporabljenima pojmom, saj sta v skladu z nacionalno pravno terminologijo „ponovno zaslišanje“ in „dodatno zaslišanje“ različna pojma, ki se medsebojno izključujeta.

- 20 Zato je namen prvega vprašanja pridobiti pojasnilo, ali izvedba „dodatnega zaslišanja“ zadošča določbi člena 10(1) Direktive 2016/343 oziroma ali je treba, da se lahko za kršitev pravice obtoženca do osebne navzočnosti na sojenju na podlagi člena 8(1) Direktive 2016/343 šteje, da je veljavno odpravljena, opraviti „ponovno zaslišanje“ (glej točko 16 zgoraj).
- 21 Navesti je treba uvodno izjavo 44 Direktive 2016/343, ki podrobno opredeljuje vsebino zahteve po „ustreznih in učinkovitih pravnih sredstvih“.

Ali je treba pojem „ustrezna in učinkovita pravna sredstva“ razumeti tako, da je treba obtožencu, ki ni bil navzoč na predhodnem naroku, omogočiti, da postavi svoja vprašanja, ali da je treba to omogočiti vsem udeležencem, vključno s tistimi, ki so bili navzoči na predhodnem naroku?

Zlasti: ali ta pravna sredstva veljajo samo za učinke na pravni krog obtoženca, katerega pravica do osebne navzočnosti je bila kršena, saj bi bilo treba le njega „vrn[iti] v položaj, v katerem bi bil, če do kršitve ne bi prišlo“ (uvodna izjava 44)? Ali pa pravna sredstva veljajo tudi za učinke na pravni krog drugih udeležencev, katerih pravica do osebne navzočnosti ni bila kršena?

- 22 V pojasnilo: če se opravi „dodatno zaslišanje“ (glej točko 16 zgoraj), lahko vprašanja postavljajo tudi drugi udeleženci, ki so bili navzoči na predhodnem naroku, vendar gre pri tem za nova vprašanja in ne za ponovitev starih vprašanj, ki so bila že postavljena. Ta nova vprašanja so izraz njihove pravice do sodelovanja

v postopku in niso izraz „ustreznih in učinkovitih pravnih sredstev“ pri kršitvi te pravice.

Potem ko je odvetnik VV v postopku v glavni stvari končal svoje zaslišanje priče št. 263 in je obtoženec DD izjavil, da nima vprašanj, so drugi udeleženci priči postavili številna nova vprašanja, povezana z običajnim potekom postopka, in sicer s prebranimi navedbami priče št. 263 v predkazenskem postopku (glej točko 10 zgoraj). To pomeni, da rešitev z „dodatnim zaslišanjem“ kot učinkovitim pravnim sredstvom ne privede do tega, da drugi udeleženci ne morejo priči postaviti novih, dodatnih vprašanj.

23 Drugo vprašanje:

To je enako kot prvo vprašanje, vendar se nanaša na pravico do dostopa do odvetnika na podlagi člena 3(1) Direktive 2013/48. Da je bila ta pravica v postopku v glavni stvari kršena, ni sporno, saj sta bila naroka z dne 30. novembra 2020 in 18. decembra 2020 (ko sta bili zaslišani priči) opravljena v nenavzočnosti odvetnika VV, zaradi česar obtoženec DD ni mogel uveljavljati pravice do obrambe po odvetniku.

Zato se postavlja vprašanje o naravi učinkovitega pravnega sredstva na podlagi člena 12 Direktive 2013/48, in sicer, ali je za to treba opraviti „dodatno zaslihanje“ ali „ponovno zaslihanje“ obeh prič (glej točko 16 zgoraj).

Zlasti se postavlja vprašanje, ali je za varstvo pravice obtoženca DD do obrambe po odvetniku VV zadostovalo, da se je temu na novem naroku z dne 22. februarja 2021 omogočilo zaslihanje obeh prič oziroma ali bi bilo na novem naroku poleg njegovega zaslihanja prič treba zagotoviti tudi, da drugi udeleženci (drugi štirje obtoženci in njihovi odvetniki) ponovno postavijo vsa vprašanja, ki so jih že postavili na narokih z dne 30. novembra 2020 in 18. decembra 2020.

Prej navedeno velja tudi za to vprašanje.

24 Koristnost odgovora Sodišča

Ugovore odvetnika VV je treba obvezno upoštevati. Na podlagi sodbe Sodišča v zadevi C-688/18 so dejansko možne različne razlage, poleg tega pa se ta sodba nanaša le na pravico obtoženca do osebne navzočnosti, ne pa na pravico njegovega odvetnika do sodelovanja v postopku.

Zato bi predložitveno sodišče s pomočjo odgovorov Sodišča na njegovi vprašanji izvedelo, ali je s procesnimi dejanji, ki jih je v postopku v glavni stvari opravilo 22. februarja 2021, dovolj učinkovito odpravilo kršitev [pravic] obtoženca DD in njegovega odvetnika VV do navzočnosti na sojenju v kazenskem postopku in do ustreznega sodelovanja oziroma ali je treba, obratno, zaradi varstva njunih pravic opraviti novo zaslihanje obeh prič, pri katerem je treba ponovno postaviti vprašanja, ki so jih drugi udeleženci postavili na narokih z dne 30. novembra 2020 in 18. decembra 2020.

[...] (ni prevedeno)

DELOVNI DOKUMENT